

Franklin Steven Jabini
CHRISTIANITY IN SURINAME
An Overview of its History, Theologians and Sources.
Carlisle: Langhan Monographs, 2012, 392 sid.

Surinam är en av de tre guayanastaterna som ligger norr om Brasilien. De andra är det forna brittiska Guayana och franska Guayana, en före detta koloni som nu har fått status av ”département d’outre-mer”, alltså en provins i Frankrike. För utomstående är (brittiska) Guayana kanske bara känt för mass(självmordet i Jim Jones People’s temple 1978 och Franska Guyana är möjligen bekant genom Djävulsön och uppskjutningar av raketer och satelliter från en rymdbas där. Surinam är antagligen ännu mindre känt.

Landet, som har cirka en halv miljon invånare, var en nederländsk koloni fram till 1975 och kännetecknades då sedan länge av en mycket stor etnisk och språklig mångfald. Flera indianska grupper med vitt skilda språk levde där innan européernas invasion. Västafrikaner tvingades dit som slavar, framförallt under 1600- och 1700-talet. Under 1800- och 1900-talet anlände kontraktsarbetare från Indien, Indonesien och Kina tillsammans med mindre grupper från Mellanöstern och Madeira. Huvudspråken i dag är nederländska och kreolspråket sranantongo (”talkie-talkie”), men dussintals andra språk används också, bland annat en surinamesisk variant av hindi. Resultatet av den historiska utvecklingen är också en mycket stor religiös pluralism. Den största befolkningsgruppen är i och för sig kristen (cirka 40 procent), men omkring en fjärdedel är hinduer och runt 15 procent muslimer. Den kristna befolkningen är dessutom, föga förvånande, fördelade på en mängd samfund, men den romersk-katolska kyrkan är den största av dessa. Ungefär en fjärdedel av surinameserna är katoliker.

Surinams kyrkohistoria är temat för Franklin Steven Jabinis nya bok. Författaren är surinamesisk teolog och har varit verksam i såväl hemlandet som i Sydafrika och Trinidad. Verket är frukten av flera decenniers studier och byggs upp av tre delar. Den första är en mer eller mindre kronologiskt disponerad kyrkohistoria. Den andra delen innehåller presentationer av surinamesiska teologer och den tredje är en kommenterad översikt av källorna till landets kyrkohistoria. I detta sammanhang är det mest intressant att inrikta sig på den inledande skildringen av den surinamesiska kristendomens historia.

I inledningen till boken granskar författaren uppslagsordet "Suriname" i nyutkomna engelskspråkiga encyklopedier och handböcker om global kristendom, vilka i de flesta fall getts ut av evangelikalt orienterade förlag. Resultatet är nedslående. De flesta av artiklarna innehåller en mängd sakfel och i några fall överensstämmer i princip ingenting med verkligheten. Även om detta kan förklaras med enskilda författares slarv och okunskap, säger det också något om bristen på engelskspråkig litteratur om Surinams kyrkohistoria. Nästan allt som skrivits är på nederländska. Jabini försöker råda bot på detta förhållande.

Före den europeiska kolonisationen beboddes det område som i dag är Surinam framförallt av en arawak-talande befolkning. Under 1500- och 1600-talet landsteg spanjorer, men ingen av dem bosatte sig i området. En mer permanent europeisk närvaro dröjde till 1651, då grupper av engelsmän anlände dit från det överbefolkade Barbados. Anglikanerna bedrev dock ingen mission att tala om. De få präster som kom till Surinam inriktade sig helt på kolonisterna. Enskilda kväkare missionerade dock bland den inhemska befolkningen och tysken Justianus von Weltz, en av de tidigaste tongivande missionsförespråkarna på protestantiskt område kom dit, vigd till apostel, men dog efter endast något år. Den med tiden omfattade importen av västafrikanska slavar inleddes under den brittiska tiden. Arbete i kolonisternas hem och på sockerplantager blev deras öde.

År 1667 blev Nederländerna den nya kolonialmakten, när de bytte Nya Amsterdam (dagens New York) mot Surinam. Under holländarna växte slavhandeln ytterligare. Stora grupper av slavar lyckades dock fly och bosatte sig på svårtillgängliga platser i inlandet. Dessa grupper kallas ofta maroons på engelska, men på nederländska användes länge det nedsättande ordet "bosnegers". Ättlingar till dessa människor lever fortfarande i området. De första femtio åren av den holländska närvaron bedrevs knappast någon kristen missionsverksamhet. Prästerna betjänade uteslutande den europeiska befolkningen, vilka utgjorde en liten minoritet. År 1738 levde drygt 50 000 slavar, men knappt 2 000 "vita" i Surinam. Det är svårt att uppskatta den indianska befolkningens storlek, men uppskattningar gör gällande att endast cirka fem procent av befolkningen var europeiskättad. Slavar accepterades inte som medlemmar i den reformerta kyrkan förrän 1747 och även därefter var kyrkan i stor utsträckning nederländsk. Inte heller den lilla lutherska kyrkan döpte svarta eller indianer. Den moraviska kyrkan som inledde sitt arbete 1735 var dock, såsom på andra ställen, tydligt missionsinriktad och verkade såväl bland den inhemska befolkningen i inlandet som bland maroons. Bland de senare fanns

en betydelsefull kristen ledare, Alabi, som är en av få icke-européer från tiden som träder fram i helfigur, framförallt genom Richard Prices välunderbyggda och egensinniga *Alabi's World* (1990), vilken ger goda insikter i kulturkonfrontation och religionsförändring under 1700-talet.

Från mitten av 1800-talet kom nya kristna aktörer till Surinam. Förutom reformerta, lutheraner och moraver anlände bland andra baptister, metodister och adventister. Den romersk-katolska kyrkan hade vid ett flertal tillfällen försökt etablera sig i området, men det var först under denna tid som närvaron blev permanent, framförallt genom redemptoristerna. Kyrkorna försökte närma sig den muslimska respektive hinduiska invandrargrupperna från Java och Indien, men missionen blev ett misslyckande från kristet perspektiv; endast några få procent antog kolonialmaktens religion.

En växande surinamesisk nationalism växte fram från början av 1900-talet. Landet fick viss autonomi från Nederländerna vid Andra världskrigets slut och självständighetskampen blev mer tongivande. Det dröjde dock till 1975 innan Surinam blev självständigt, en händelse som ledde till stor emigration, framförallt till Nederländerna. Den religiösa marknaden blev under denna period än mer diversifierad. Under andra halvan av 1900-talet växte pentekostala grupper fram, såväl beroende på nordamerikansk mission som lokala initiativ, men anhängarnas antal förblev begränsat. Även om bibeltexter redan under 1800-talet översatts till några språk är det först under de senaste fyrtio åren som hela Bibeln eller åtminstone Nya Testamentet blivit tillgängliga på de flesta av landets språk. 1980-talet var en omskakande tid i Surinams historia. En militärjunta tog makten och gjorde landet till en socialistisk republik. Under den drygt tioåriga diktaturen var landets viktigaste inkomstkälla narkotikasmuggling. Maktövertagandet följdes av kritik och motstånd från de flesta kyrkorna och det ekumeniska samarbetet stärktes. Kuppen ledde på sikt till att landet drabbades av ett blodigt inbördeskrig, men sedan 1991 har Surinam varit en konstitutionell demokrati, numera med den gamla juntaledaren. Dési Bouterse, som president.

Jabinis bok är fylld med information och detaljer. Hans styrka ligger inte i analys och syntetisering och resultatet blir tämligen katalogartat. Detta intryck stärks genom att han styckar upp texten i mängder av numrerade delkapitel av typen 13.3.7. Eftersom mycket kraft läggs på att uppskatta antalet medlemmar i olika kyrkor och samfund blir också den löpande texten fylld av långa sifferserier. Den främsta fördelen med boken är den kronologiska och

konfessionella fullständigheten. De flesta tidigare studier har fokuserat på ett kristet samfund, medan det antagligen inte finns många kristna grupper, hur små de än må vara, som inte uppmärksammas av Jabini. Inget liknande arbete finns, vare sig på nederländska eller engelska. Hans detaljerade genomgång av källmaterialet ger stöd till forskare och den mycket omfattande referenslistan fungerar som en utmärkt bibliografi för den som vill fördjupa sig i någon aspekt av landets kyrkohistoria.

MAGNUS LUNDBERG